

DZIAŁALNOŚĆ INWESTYCYJNA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE W LATACH 2010 - 2016

INVESTMENT ACTIVITY OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES IN POLAND IN 2010 - 2016

Ryszard Jędrzejczak¹

Katedra Finansów i Strategii Przedsiębiorstwa,
Zakład Wyceny i Zarządzania Wartością Przedsiębiorstwa
Wydział Zarządzania Uniwersytet Łódzki

Cel artykułu *Celem artykułu jest analiza i ocena działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw należących do MSP.*

Metody badawcze *Studia literaturowe determinant działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw sektora MSP. Badanie empiryczne dotyczące działalności inwestycyjnej zrealizowano w oparciu o publikowane dane GUS za lata 2010-2016.*

Wyniki i wnioski *W analizie działalności inwestycyjnej małych i średnich przedsiębiorstw wykorzystane zostały następujące wskaźniki ekonomiczne: wartość nakładów na zakup środków trwałych w przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo, dynamika nakładów inwestycyjnych, wskaźnik intensywności inwestowania. Wyniki przeprowadzanych analiz potwierdzają fakt, że najbardziej aktywne inwestycyjnie są średnie przedsiębiorstwa, które nie tylko osiągnęły największy wskaźnik intensywności inwestowania (średnio 5,2%), ale także przewyższyły resztę klas przedsiębiorstw skalą realizowanych inwestycji w przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo (średnie nakłady osiągnęły wartość 2 143 200 PLN).*

Article aim *The purpose of the article is to analyze and evaluate the investment activities of enterprises belonging to small and medium-sized enterprises.*

Research methodology *Literature studies concerning determinants of investment activity of enterprises in the sector of Small and Medium Enterprises. The empirical study on investment activities was based on the published data of the Central Statistical Office for the years 2010-2016.*

Results & conclusions *In the analysis of investment activities of small and medium-sized enterprises, the following economic indicators were used: the value of outlays for the purchase of fixed assets per one company, the dynamics of investment outlays, the investment intensity index. The results of the analyzes carried out confirm the fact that the most active investment are medium-sized enterprises, which not only achieved the highest investment intensity index, which amounted to 5.2% on average, but also exceeded the rest of the enterprise classes by the scale of investments per one enterprise (average expenditures amounted to 2 143 200 PLN).*

SŁOWA KLUCZOWE: sektor MSP, działalność inwestycyjna, wskaźnik intensywności inwestowania

KEYWORDS: SME sector, investment activity, investment intensity index

JEL: C33, D22, H25

CYTOWANIE / CITATION: Jędrzejczak, R. (2019), *Działalność inwestycyjna małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010 - 2016*, „Przegląd Nauk Ekonomicznych”, Nr 32, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne Oddział w Łodzi, Łódź, s. 67 – 81.

¹ <https://orcid.org/0000-0002-5123-0258>

1. Wprowadzenie

Inwestycje są ważnym elementem dla każdego podmiotu gospodarczego. Jednym z najważniejszych długofalowych problemów w funkcjonowaniu i rozwoju przedsiębiorstw w gospodarce rynkowej jest wybór optymalnych wariantów inwestowania [Mandziuk, Nawara, Ossowska, 2016, s. 545-553]. Mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP) są siłą napędową gospodarki europejskiej w tym gospodarki polskiej działającej w obszarze silnej konkurencji globalnej. Przedsiębiorstwa te są głównym źródłem zatrudnienia, miejscem innowacyjności a tym samym mają decydujące znaczenie dla zwiększenia konkurencyjności i wynalazczości. W dobie Rewolucji 4.0 (Industry 4.0) i rozwoju cyfryzacji, przedsiębiorstwa te będą wyznacznikiem rozwoju nowych technologii i trendów rozwoju. Globalizacja światowej gospodarki wymusza także na firmach działających w Polsce określone zachowania konkurencyjne. Aby małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce mogły się w przyszłości rozwijać muszą korzystać z nowych technologii i wdrażać nowoczesne rozwiązania. Wyzwania jakie stoją przed tymi przedsiębiorstwami w ramach Rewolucji 4.0 są strategią długofalową i w przyszłości mogą przyczynić się do redukcji kosztów operacyjnych a co się z tym wiąże konkurencyjności na rynku. Decyzje w tym obszarze wiążą się z ponoszeniem dużych nakładów inwestycyjnych i wyznaczeniem odpowiedniej strategii działania każdego z tych podmiotów. Działalność inwestycyjna jest decyzją strategiczną każdego przedsiębiorstwa. W zależności od decyzji Zarządu przedsiębiorstwa z tego sektora określają kierunki rozwoju jak również zakres i obszar działania.

Bardzo ważnym obszarem działalności MSP jest obszar innowacyjności, zwłaszcza w zakresie cyfryzacji i wdrażania e-administracji publicznej. Ponadto wyzwaniem w tym obszarze jest rynek pracy, ekologia, prawo czy, co równie istotne, pasja i czas wolny. Wyzwaniem przyszłości w obszarze przemysłu są badania naukowe, współpraca z otoczeniem, wpływ na środowisko. Niemniej jednak MSP często stoją wobec niedoskonałości rynku. Mają trudności z uzyskaniem kapitału lub kredytu, zwłaszcza w fazie uruchamiania przedsiębiorstwa. Ich ograniczone zasoby mogą utrudniać dostęp do nowych technologii lub innowacji. Dlatego też wsparcie dla MSP jest jednym z priorytetów Komisji Europejskiej dotyczących wzrostu gospodarczego, tworzenia miejsc pracy oraz spójności gospodarczej (materiały 8 edycji Ekonomicznej Konferencji MSP w Katowicach).

Celem artykułu jest analiza i ocena działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw sektora MŚP. W opracowaniu wykorzystano publikowane dane GUS charakteryzujące funkcjonowanie przedsiębiorstw w badanym sektorze w latach 2010 – 2016 według klas wielkości: mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa. Przeprowadzona analiza została oparta na wybranych wskaźnikach ekonomicznych dot. Działalności inwestycyjnej. Wykorzystano tu wartości i dynamikę nakładów na zakup środków trwałych, nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na przedsiębiorstwo oraz wskaźniki intensywności inwestowania.

2. Determinanty działalności inwestycyjnej

Rozwój przedsiębiorstwa jest to proces niezwykle złożony, prowadzący do zmian poziomu i struktury elementów składowych przedsiębiorstwa w takim kierunku, aby zapewniały one coraz większe korzyści jego właścicielom. Rozwój przedsiębiorstwa determinowany jest zarówno poprzez zewnętrzne uwarunkowania, jak i wewnętrzne czynniki rozwoju. Na czynniki te wrażliwe są przede wszystkim małe i średnie przedsiębiorstwa. Podstawowymi determinantami szans rozwojowych małych i średnich przedsiębiorstw są przede wszystkim:

- uregulowania prawne;
- działania rządu (polityka państwa) wobec sektora;
- koniunktura krajowa i światowa;
- dostępność kapitału;
- konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw;
- poziom wiedzy przedsiębiorców.

Czynniki, które wpływają na procesy inwestycyjne podmiotów gospodarczych w literaturze przedmiotu dzieli się na wewnętrzne i zewnętrzne.

Tabela 1. Determinanty inwestycji rzeczowych

Czynniki zewnętrzne	<ol style="list-style-type: none">1. Popyt na dobra i usługi przedsiębiorstwa (rodzaj, pojemność rynku)2. Ogólna sytuacja gospodarcza kraju, klimat inwestycyjny3. Zasoby w gospodarce narodowej (w tym naturalne, łącznie z możliwością ich przetworzenia i wykorzystania w produkcji)4. Rozwiązania systemowe (finansowe, ekonomiczne, instytucjonalne)5. Stabilizacja społeczno-polityczna6. Polityka państwa (fiskalna, monetarna, kursu walutowego, regulacje prawne działalności inwestycyjnej, tworzenie specjalnych stref ekonomicznych, zasady amortyzacji majątku trwałego, instrumenty celne)7. Obecna i potencjalna konkurencja (podaż dóbr i usług)8. Stopień otwartości gospodarki (m.in. handel zagraniczny, przepływ kapitału finansowego i czynnika ludzkiego, udział kraju w różnych układach międzynarodowych)9. Bariery (np. importowa, energetyczna)10. Jakość i cena informacji11. Inne, np. rozwój komputeryzacji i jego w wpływ na bazy i systemy informatyczne
Czynniki wewnętrzne	<ol style="list-style-type: none">1. Wielkość, mobilność, produktywność i zyskowość zasobów własnych przedsiębiorstwa2. Możliwość pozyskania zasobów celem zaspokojenia potrzeb przedsiębiorstwa3. Organizacja i system zarządzania, kultura organizacyjna (m.in. wiedza i umiejętność współdziałania z innym i podmiotami) oraz prowadzenie negocjacji4. Adaptacja przedsiębiorstw a do wysokiej zmienności otoczenia5. Inne, np. zdolność i skłonność do inwestowania, wolne środki finansowe

Źródło: [Kasprzak – Czelej, 2013].

Uwarunkowania zewnętrzne dotyczą się szeroko rozumianego otoczenia, z którego to zasobów korzysta przedsiębiorstwo oraz którego potrzeby i oczekiwania zaspokaja. Determinanty zewnętrzne w rezultacie wzrostu wielowymiarowości oraz zmienności otoczenia, które wielokrotnie narzuca bezwzględna konieczność przystosowania się do niego, nie są zależne od przedsiębiorstwa a także nie podlegają jego kontroli. Przedsiębiorstwo ma minimalne możliwości co do oddziaływania na czynniki zewnętrzne, natomiast ich wpływ na dany podmiot jest praktycznie nieograniczony [Kokot-Stepień, 2016, s. 90].

W przypadku inwestycji rozwojowych, najbardziej istotne znaczenie spośród czynników zewnętrznych ma koszt kapitału obcego, wielkość spodziewanego popytu, dostęp do funduszy zewnętrznych a także oddziaływanie polityki państwa w obszarze podatków na wyżej wymienione elementy [Róžański, 2006, s. 63].

Wielkość przewidywanego popytu można oszacować na podstawie prognoz PKB. Stopy procentowe mają wpływ na inwestycje przeważnie poprzez determinowanie poziomu kosztu kapitału i zazwyczaj zależność pomiędzy inwestycjami a poziomem stóp procentowych jest negatywna. Podobnie negatywny wpływ ma inflacja, którą można traktować jako zmienną przedstawiającą poziom niepewności w gospodarce [Ostrowska, 2002, s. 23].

Najważniejszymi czynnikami wewnętrznymi, które wpływają na rozpoczęcie przez przedsiębiorstwo inwestycji rzeczowych są zakres wykorzystania swoich zdolności wytwórczych a także fizycznego i ekonomicznego zużycia składników majątku posiadanych przez dany podmiot, skłonność menadżerów do realizacji inwestycji (zależy od skłonność menadżera do ryzyka) oraz finansowe możliwości firmy (np. sytuacja ekonomiczno-finansowa firmy czy wiarygodność kredytowa przedsiębiorstwa) [Lisowska, 2013, s. 67].

Warto przy tym podkreślić, że przedsiębiorstwa zazwyczaj wyznaczają cele i przesłanki inwestycyjne na etapie tworzenia podstawowej strategii przedsiębiorstwa. Wszystkie dokonywane inwestycje są następstwem przyjętej polityki inwestycyjnej. Na etapie jej formułowania są określane potrzeby inwestycyjne (w ujęciu hierarchicznym), z uwzględnieniem ich przyczyn oraz celów, które powiązane są z celami strategicznymi firmy, a także wybór strategii inwestycyjnych (pasywnych lub rozwojowych), które w gruncie rzeczy tworzą odbicie wpływu czynników wewnętrznych i zewnętrznych [Kasprzak – Czelej, 2013, s. 88].

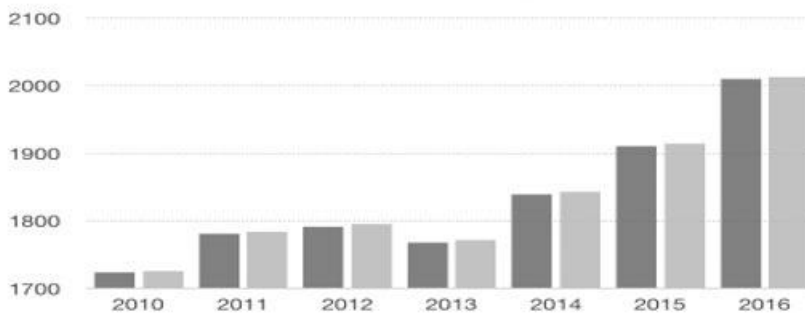
Głównymi powodami, a jednocześnie potencjalnymi celami realizacji inwestycji są restrukturyzacja przedsiębiorstwa, wzrost jego wartości, zdobywanie nowego segmentu rynku, poprawa osiąganych wyników finansowych. Na skłonność przedsiębiorstwa do realizacji inwestycji rzeczowych wpływ mają zarówno czynniki wewnętrzne jak i zewnętrzne. Do najważniejszych czynników wewnętrznych należą stopień wykorzystania zdolności produkcyjnych przedsiębiorstwa, zużycie majątku trwałego, dostępność do źródeł finansowania. W przypadku zewnętrznych czynników na uwagę

zasługują min. popyt, podaż dóbr i usług oferowanych przez przedsiębiorstwo oraz wielkość rynku [Każmierska-Józwiak, Starzyńska, 2016, s. 41-51].

3. Analiza i ocena działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw sektora MSP

Firmy sektora małych i średnich przedsiębiorstw stanowią istotną część całego ogółu przedsiębiorstw i to nie tylko ze względu na jego liczebność, ale także ze względu na jego istotną rolę, jaką odgrywa w całej gospodarce. Jest to grupa przedsiębiorstw, która bardzo szybko reaguje na zmiany, jakie zachodzą w otoczeniu społecznym i gospodarczym, ma bardzo duży wpływ na tworzenie nowych miejsc pracy oraz szybko dostosowuje swoją działalność do zmieniającej się sytuacji na rynku. Jednak z drugiej strony, przedsiębiorstwa tego sektora prowadzą działalność na dużo mniejszą skalę i nie posiadają takich zasobów finansowych jak duże podmioty. Tym samym napotykają na rynku więcej barier i jest im dużo trudniej utrzymać się na rynku. Istotnym czynnikiem wzrostu gospodarczego jest rozwój małych i średnich przedsiębiorstw. Najlepszym i najważniejszym sposobem na rozwój tych podmiotów jest inwestowanie oraz wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w tym obszarze.

Wykres 1. Liczba przedsiębiorstw sektora MSP na tle ogółu przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010-2016

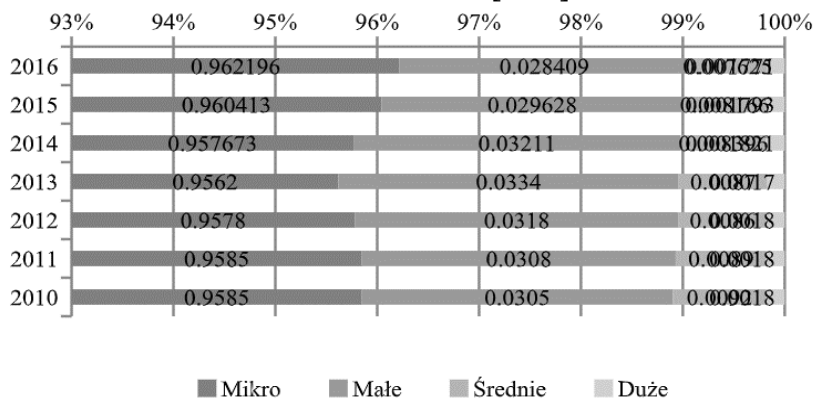
Źródło: [Opracowanie własne na podstawie danych z GUS].

Małe i średnie przedsiębiorstwa niezmiennie dominują na tle ogólnej liczby przedsiębiorstw, w 2016 roku ich liczba wynosiła 2 009 tys. co stanowiło 99,8% całej populacji, a w porównaniu do roku 2010 nastąpił wzrost o 249 tys. W latach 2010-2016 liczba przedsiębiorstw sektora MSP wykazywała tendencję wzrostową oprócz roku 2013, w którym nastąpił nieznaczny spadek. Na przestrzeni omawianego okresu liczba dużych podmiotów ulega tylko nieznacznej zmianie.

W okresie lat 2010-2016 wśród wszystkich jednostek dominowały mikroprzedsiębiorstwa, stanowiąc od 95,6% do 96,2% wszystkich przedsiębiorstw. Liczba mikroprzedsiębiorstw w omawianym okresie zwiększała się w kolejnych latach, w roku 2012 wzrost ten uległ osłabieniu do 0,5%

w porównaniu z ponad 3% wzrostem w poprzednich latach. Liczba przedsiębiorstw uległa zmniejszeniu jedynie w 2013 roku o 1,5%, co skutkowało wspomnianymi wyżej zmianami w całej zbiorowości małych i średnich jednostek. W porównaniu do mikroprzedsiębiorstw, małe firmy stanowiły niewielki odsetek całego sektora MSP, natomiast w analizowanym okresie ta grupa przedsiębiorstw rozwijała się najszybciej i odnotowała tylko niewielki spadek w 2013 roku o 4,2%. W całych analizowanych 7 latach, liczba jednostek zaliczanych do tej grupy zwiększyła się o 8,8% i wzrosła do 57,2 tys. W ostatnim badanym roku małe podmioty stanowiły 2,8% całego sektora przedsiębiorstw (wobec 3,1% w 2010 r.). Odmianą sytuację odnotowano w najmniej licznej klasie średnich przedsiębiorstw, którą w latach 2010-2013 cechowała tendencja spadkowa. Liczba średnich jednostek zmniejszyła się w tych latach o 3,2%, przy czym szczególnie duży spadek nastąpił w 2012 r. o 2,1%. W roku 2014 i 2015 zanotowano wzrost tych jednostek odpowiednio o 0,9% i 1%. Natomiast w roku 2016 znów nastąpił spadek tych podmiotów o 280 (1,8%).

Wykres 2. Struktura przedsiębiorstw według klas wielkości w Polsce w latach 2010-2016 [w %]

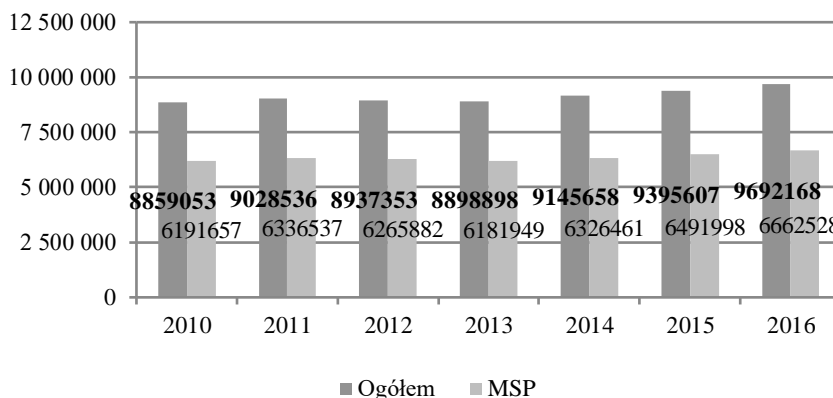

Źródło: [Opracowanie własne na podstawie danych z GUS].

Biorąc pod uwagę takie kryterium jak liczba pracujących, skala działalności prowadzonej przez małe i średnie przedsiębiorstwa była znacznie mniejsza w porównaniu z dużymi podmiotami. W związku z tym, udział sektora MSP do ogółu przedsiębiorstw był znacznie mniejszy niż przy poprzednim kryterium. W latach 2010-2016 liczba pracujących w małych i średnich przedsiębiorstwach utrzymywała się na podobnym poziomie i cechowała ją tendencja wzrostowa, oprócz lat 2012-2013, w których odnotowano niewielki spadek. W 2010 roku w sektorze MSP pracowało 6,2 tys., natomiast w 2016 roku – 6,7 tys., a to oznacza wzrost liczby pracujących w danym okresie o 7,6%. Udział pracujących w małych i średnich jednostkach w stosunku do ogólnej liczby przedsiębiorstw niefinansowych wahał się w granicach 68,7%-70,2% w badanym okresie.

Znaczący wpływ na takie zmiany miała sytuacja zaobserwowana w najliczniejszej grupie mikroprzedsiębiorstw, ponieważ to właśnie na nią przypada największy odsetek pracujących w sektorze przedsiębiorstw. Jednak można zauważyć, że najmniejsze jednostki nie dominowały tak bardzo pod względem liczby pracujących jak w przypadku liczby podmiotów. W mikroprzedsiębiorstwach pracowało w badanym okresie od 37,9% do 39,9% ogólnej liczby pracujących w ogóle przedsiębiorstw i średnio około 69,5% pracujących w samym sektorze MSP. W kolejnych latach liczba pracujących w mikroprzedsiębiorstwach zachowywała się podobnie jak cała zbiorowość MSP. Do roku 2011 nastąpił wzrost zatrudnienia o 3,2%, od roku 2012 do 2014 nastąpił spadek o 3,9%, natomiast do 2016 roku nastąpił wzrost o 14,5%.

Wykres 3. Zatrudnienie w sektorze MSP na tle ogółu przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010-2016

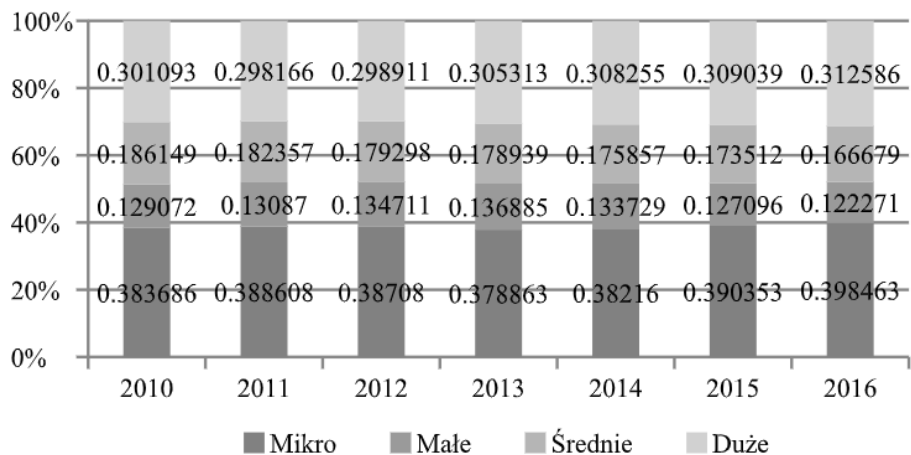

Źródło: [Opracowanie własne na podstawie danych z GUS].

Znaczący wpływ na takie zmiany miała sytuacja zaobserwowana w najliczniejszej grupie mikroprzedsiębiorstw, ponieważ to właśnie na nią przypada największy odsetek pracujących w sektorze przedsiębiorstw. Jednak można zauważyć, że najmniejsze jednostki nie dominowały tak bardzo pod względem liczby pracujących jak w przypadku liczby podmiotów. W mikroprzedsiębiorstwach pracowało w badanym okresie od 37,9% do 39,9% ogólnej liczby pracujących w ogóle przedsiębiorstw i średnio około 69,5% pracujących w samym sektorze MSP. W kolejnych latach liczba pracujących w mikroprzedsiębiorstwach zachowywała się podobnie jak cała zbiorowość MSP. Do roku 2011 nastąpił wzrost zatrudnienia o 3,2%, od roku 2012 do 2014 nastąpił spadek o 3,9%, natomiast do 2016 roku nastąpił wzrost o 14,5%. W sektorze małych przedsiębiorstw w latach 2010-2014 odnotowano stopniowy wzrost liczby pracujących i wyniósł on 7%, z czego największy przyrost miał miejsce w 2011 roku i wyniósł 3,3% w stosunku do roku poprzedniego. Natomiast w latach 2015 i 2016 można zauważyć spadek zatrudnienia w tym sektorze kolejno o 2,4% i 0,8%. Pomimo stosunkowo niewielkiej liczby małych jednostek, w omawianym okresie, liczba pracujących wyniosła tam średnio 18,8% tylko w sektorze MSP,

oraz 13,1% pracujących we wszystkich przedsiębiorstwach, głównie ze względu na większą skalę prowadzonej działalności.

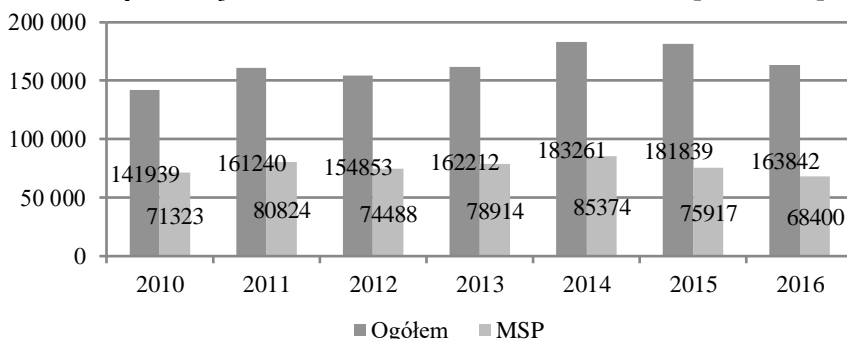
Wykres 4. Liczba pracujących w przedsiębiorstwach według klas wielkości w Polsce w latach 2010-2016 [w %]

Źródło: [Opracowanie własne na podstawie danych z GUS].

W sektorze średnich przedsiębiorstw pracowało więcej osób niż w małych jednostkach, natomiast ich liczba zmieniała się w badanym okresie analogicznie do liczby jednostek zaliczanych do tej grupy. To oznacza, że w latach 2010-2013 odnotowano spadek liczby pracujących i wyniósł on 3,4%, następnie w latach 2014-2015 nastąpił wzrost o 2,4%, a w ostatnim badanym roku znów można zauważyć niewielki spadek o 0,9%. Największy spadek liczby pracujących nastąpił w 2012 roku i wyniósł 2,7% w stosunku do roku poprzedniego. W całym analizowanym okresie, odsetek pracujących w średnich firmach zmniejszył się o 2%. Analizując omawiany okres należy zaznaczyć, iż MSP stanowią około 70% ogółu zatrudnionych w gospodarce w Polsce.

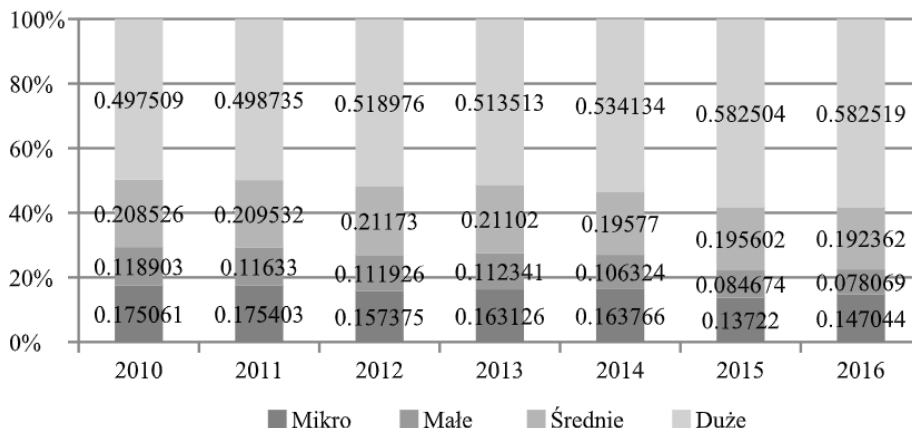
Wykres 5. Nakłady na środki trwałe sektora MSP na tle ogółu przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010-2016 [mln PLN]

Źródło: [Opracowanie własne na podstawie danych z GUS].

Udział nakładów ponoszonych przez przedsiębiorstwa sektora MSP na środki trwałe w nakładach ponoszonych przez wszystkie przedsiębiorstwa był trochę niższy niż w przypadku przychodów i wahał się w badanym okresie w granicach 41,7% - 50,2%. Wahania te mają związek z różnymi kierunkami i tempem ich zmian, które zanotowano w kolejnych latach w całej zbiorowości przedsiębiorstw. Od roku 2010 do roku 2011 wartość nakładów inwestycyjnych na środki trwałe wzrosła o 13,3%, natomiast w 2012 roku odnotowano spadek o 7,8%. Przez kolejne dwa lata nastąpił wzrost o 14,6%, po czym po raz kolejny nastąpił spadek wartości nakładów kolejno o 11,1% w 2015 roku i 9,9% w 2016 roku. Zmiany kierunków i tempa zmian nakładów inwestycyjnych w małych i średnich jednostkach były analogiczne do zmian w całej zbiorowości przedsiębiorstw.

Wykres 6. Struktura nakładów na środki trwałe w przedsiębiorstwach w Polsce według klas wielkości w latach 2010-2016

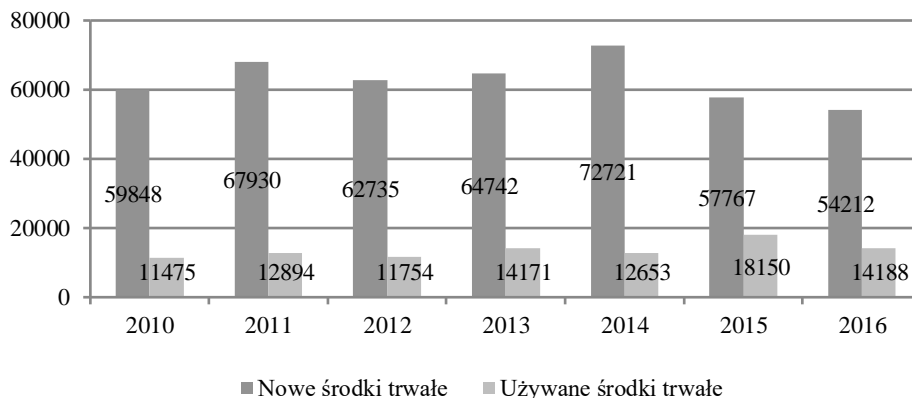

Źródło: [Opracowanie własne na podstawie danych z GUS].

Skala działalności inwestycyjnej różniła się także między omawianymi klasami samego sektora MSP. W badanym okresie udział nakładów inwestycyjnych mikroprzedsiębiorstw w ogóle przedsiębiorstw osiągnął najwyższy poziom w 2010 i 2011 roku i wynosił po 17,5%. Od roku 2010 do 2011 nastąpił wzrost wartości nakładów o 13,8%, natomiast w roku następnym odnotowano spadek o taką samą wartość. W kolejnych latach – 2013 i 2014 nastąpił ponowny wzrost o odpowiednio 8,6% i 13,4%. Jednak do roku 2016 odnotowano kolejny spadek o 19,7%. Małe podmioty gospodarcze poniosły nakłady na środki trwałe średnio tylko o 35,1% niższe w analizowanym okresie, niż znacznie liczniejsza od nich grupa mikroprzedsiębiorstw, natomiast zmiany w tym sektorze były analogiczne do sektora najmniejszych przedsiębiorstw. W ciągu całego badanego okresu, w tej grupie podmiotów nastąpił spadek ponoszonych nakładów o 24,2%. W ostatnim – 2016 roku nakłady poniesione przez małe jednostki stanowiły 7,8% nakładów ogółem całego sektora przedsiębiorstw. Średnie przedsiębiorstwa prowadziły działalność inwestycyjną

na zdecydowanie większą skalę niż małe podmioty. Grupa średnich jednostek jako jedyna w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw, odnotowała wzrost wartości nakładów inwestycyjnych w całym analizowanym okresie i wyniósł on 6,5%. Odsetek nakładów jaki został poniesiony przez tą grupę jednostek w nakładach ogółem wszystkich przedsiębiorstw niefinansowych także podlegał wahaniom, i mieścił się w granicach 19,2% - 21,2%.

Wykres 7. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw sektora MSP na nowe i używane środki trwałe w Polsce w latach 2010-2016 [mln PLN]

Źródło: [Opracowanie własne na podstawie danych z GUS].

W badanym okresie nakłady poniesione na nowe środki trwałe oraz ulepszenie istniejących w sektorze MSP stanowiły średnio 82,1% nakładów ogółem, 17,9% nakładów zostało poniesione na używane środki trwałe, co oznacza, że podmioty z sektora MSP przeznaczyły więcej nakładów na zakup nowych środków trwałych. Natomiast w ogóle przedsiębiorstw niefinansowych odsetek nakładów poniesionych na nowe składniki majątku wyniósł średnio 88,8%, na używane – 11,2%. Z tego wynika, że przedsiębiorstwa sektora MSP w całym analizowanym okresie poniosły większy odsetek nakładów na używane środki trwałe a mniejszy na nowe niż duże przedsiębiorstwa.

Tabela 2. Dynamika nakładów inwestycyjnych na zakup środków trwałych w sektorze MSP w Polsce w latach 2010-2016 (rok 2010 = 100)

Lata	2011	2012	2013	2014	2015	2016
MSP	113,3	104,4	110,6	119,7	106,4	95,9
Mikro	113,8	98,1	106,5	120,8	100,4	97,0
Małe	111,1	102,7	108,0	115,5	91,2	75,8
Średnie	114,1	110,8	115,6	121,2	120,2	106,5

Źródło: [Opracowanie własne na podstawie danych z GUS].

W przypadku przedsiębiorstw niefinansowych, w całym sektorze MSP w badanym okresie, wartość realizowanych nakładów inwestycyjnych spadła o 4,1%. We wszystkich jednostkach tego sektora, największą aktywność inwestycyjną wykazywały średnie przedsiębiorstwa, zatrudniające do 249 osób, w których to wzrost wartości nakładów na zakup środków trwałych wyniósł 14,1% w roku 2011 oraz 6,5% w roku 2016. Poziom wzrostu nakładów inwestycyjnych w tej grupie był w omawianym okresie najbardziej znaczący i równomierny. Lata 2014 i 2015 odnotowały wzrost ponad 20 %. Według przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że swoją działalność inwestycyjną najbardziej ograniczały małe przedsiębiorstwa, które odnotowały w badanym okresie spadek aktywności inwestycyjnej o 24,2%. Natomiast mikroprzedsiębiorstwa cechowały się dużo większą dynamiką wzrostu wartości nakładów na zakup środków trwałych niż małe podmioty a wartość ponoszonych przez nie nakładów inwestycyjnych w 2016 roku zmniejszyła się tylko o 3% w porównaniu z rokiem 2010.

Tabela 3. Wartość nakładów na zakup środków trwałych przypadająca na jedno przedsiębiorstwo w sektorze MSP na tle ogółu przedsiębiorstw w latach 2010-2016 [w mln PLN]

Wielkość przedsiębiorstwa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
MSP	41,7	45,7	41,9	45	46,8	40	34,3
Ogółem	82,3	90,4	86,3	91,6	99,5	95,1	81,4

Źródło: [Opracowanie własne na podstawie danych z GUS].

Wartość nakładów inwestycyjnych na zakup środków trwałych przypadająca na jedno przedsiębiorstwo sektora MSP jest trochę ponad dwukrotnie niższa w porównaniu z ogółem przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010-2016. Podmioty z sektora małych i średnich przedsiębiorstw nabywają średniorocznie środki trwałe na kwotę około 41,7 tys. zł w porównaniu z 82,3 tys. zł w przypadku wszystkich jednostek niefinansowych.

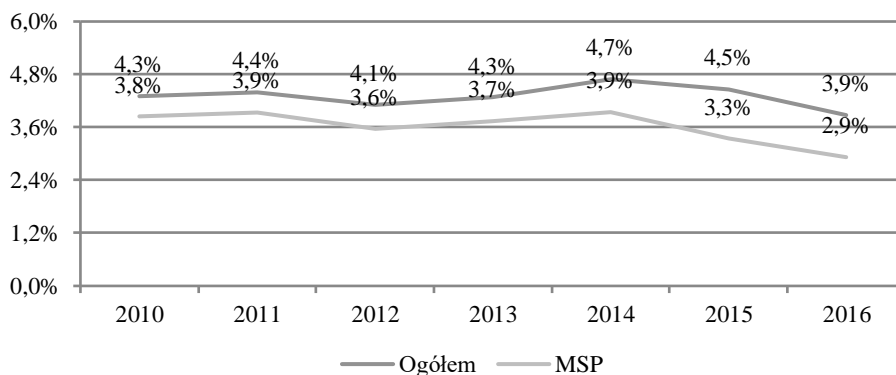
Tabela 4. Wartość nakładów na zakup środków trwałych przypadająca na jedno przedsiębiorstwo wg klas wielkości w sektorze MSP w latach 2010-2016 [w tys. PLN]

Wielkość przedsiębiorstwa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Mikro	15	16,5	14,2	15,6	17	13,6	12,4
Małe	320,9	341	303,7	308,2	329,3	271,5	223,6
Średnie	1868,4	2135,9	2117,5	2233	2319,1	2275,5	2053,1

Źródło: [Opracowanie własne na podstawie danych z GUS].

Średnie nakłady na jeden podmiot w grupie mikroprzedsiębiorstw w 2016 roku wyniosły 14,9 tys. zł i były niższe o 17,3% niż w roku 2010. Natomiast w małych jednostkach wartość tych nakładów spadła o 30,3% (z 320,9 tys. zł do 223,6 tys. zł), a spadek ten był prawie dwukrotnie wyższy niż w najmniejszych jednostkach. Średnie podmioty, w analizowanym okresie jako jedyna grupa przedsiębiorstw sektora MSP zanotowała wzrost nakładów inwestycyjnych na jedno przedsiębiorstwo, który wyniósł 9,9% w całym analizowanym okresie.

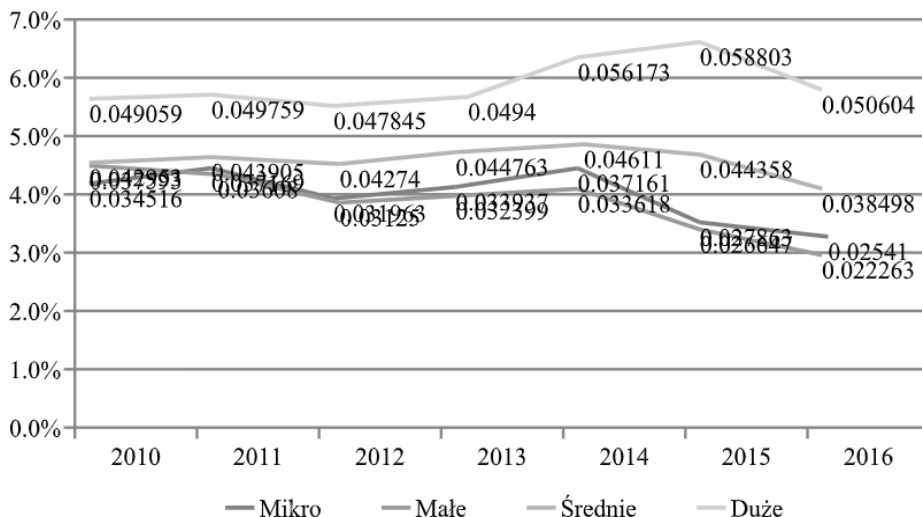
Wykres 8. Wskaźnik intensywności inwestowania sektora MSP na tle ogółu przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010-2016 [w %]

Źródło: [Opracowanie własne na podstawie danych z GUS].

W latach 2010-2016 przeciętny poziom wskaźnika intensywności inwestowania dla ogółu przedsiębiorstw w Polsce kształtował się na poziomie 4,3% rocznie, to oznacza, że przeciętnie na jedną jednostkę przychodów z działalności wszystkich przedsiębiorstw przypadło średnio 0,043 jednostki nakładów inwestycyjnych na środki trwałe (na 1 mln zł przychodów przypada 43 tys. zł nakładów inwestycyjnych). Najwyższy wskaźnik intensywności inwestowania w przedsiębiorstwach ogółem odnotowano w 2014 roku i wyniósł on 4,7%, natomiast najniższy wskaźnik zanotowano w 2016 roku a jego wartość wyniosła 3,9%. W całym badanym okresie wskaźnik ten spadł o 10% co oznacza, że przedsiębiorstwa ograniczały swoje inwestycje. Przedsiębiorstwa sektora MSP osiągnęły przeciętny poziom analizowanego wskaźnika o wartości 3,6% rocznie w badanym okresie a w porównaniu ze wskaźnikiem obliczonym dla wszystkich przedsiębiorstw był on o 19% niższy. W sektorze małych i średnich przedsiębiorstw wskaźnik intensywności inwestowania osiągnął największą wartość w roku 2011 i 2014 i wyniosła ona po 3,9%. Najniższą wartość tego wskaźnika odnotowano, identycznie jak w ogóle przedsiębiorstw, w 2016 roku i wyniosła ona 2,9%. W całym analizowanym okresie wartość tego wskaźnika spadła o 23,9%.

Wykres 9. Wskaźnik intensywności inwestowania przedsiębiorstw według klas wielkości w Polsce w latach 2010-2016 (w %)

Źródło: [Opracowanie własne na podstawie danych z GUS].

Wskaźnik intensywności inwestowania w mikroprzedsiębiorstwach w całym analizowanym okresie spadł z 3,5% do 2,5%. Największą wartość (3,7%) osiągnął w roku 2011 i 2014, podobnie jak sektor MSP. Wskaźnik ten w małych przedsiębiorstwach również charakteryzował się tendencją spadkową, w całym okresie spadek ten wyniósł aż 40,8%, natomiast największą wartość osiągnął w pierwszym roku badanego okresu (3,8%). Wartość wskaźnika intensywności inwestowania w średnich przedsiębiorstwach utrzymywała się w całym analizowanym okresie na podobnym poziomie i kształtowała się średnio na poziomie 4,3%. W średnich jednostkach wskaźnik ten osiągnął najwyższą wartość w 2014 roku – 4,6%. Jednak i tak jest on o 22% mniejszy od najwyższej osiągniętej wartości w dużych przedsiębiorstwach.

4. Podsumowanie i wnioski

Gospodarka globalna i otoczenie w jakich działają MSP implikuje proces inwestycyjny. Innowacyjność jest elementem tego procesu poprzez inwestowanie w nowe technologie i nowe rozwiązania. Inwestycje pełnią bardzo ważną funkcję w procesie rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw, pomagają im w poprawie sytuacji ekonomicznej i finansowej a także konkurencyjności i budowaniu pozycji rynkowej. Jednak mimo wszystko, nakłady na inwestycje w tym sektorze są dosyć niskie w porównaniu do potrzeb. Analiza podstawowych danych sektora MSP pokazała, że małe i średnie przedsiębiorstwa niezmiennie dominują na tle ogólnej liczby przedsiębiorstw, i stanowią średnio 99,8% całej zbiorowości przedsiębiorstw. Natomiast w samym sektorze MSP dominowały

mikroprzedsiębiorstwa i stanowiły średnio aż 96,1% tego sektora. Biorąc pod uwagę liczbę pracujących, skala działalności prowadzonej przez małe i średnie przedsiębiorstwa była znacznie mniejsza niż w dużych podmiotach. Udział pracujących w małych i średnich jednostkach w stosunku do ogólnej liczby przedsiębiorstw niefinansowych wynosił średnio 69,5%. Mniejsza skala prowadzonej działalności małych i średnich jednostek w stosunku do dużych przedsiębiorstw znalazła odzwierciedlenie nie tylko w liczbie pracujących, ale również w wartości uzyskiwanych przez nie przychodów, które stanowiły średnio nieco ponad połowę przychodów uzyskiwanych przez wszystkie przedsiębiorstwa - 55,7%. Biorąc pod uwagę wartość dodaną, przedsiębiorstwa sektora MSP wygenerowały 54,3% wartości dodanej ogółu jednostek. Jednak wzrost tej wartości okazał się szybszy w całej zbiorowości przedsiębiorstw niż w podmiotach sektora MSP. Po przeprowadzonej analizie aktywności inwestycyjnej przedsiębiorstw sektora MSP, można zauważyć, że udział nakładów inwestycyjnych na środki trwałe ponoszonych przez przedsiębiorstwa sektora MSP wyniósł trochę mniej niż połowę nakładów ponoszonych przez wszystkie przedsiębiorstwa (46,6%). Gdy weźmiemy pod uwagę nakłady inwestycyjne na zakup środków trwałych w przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo oraz intensywność inwestowania, można zauważyć, że w Polsce to duże przedsiębiorstwa rozwijają swoją działalność zdecydowanie szybciej i na większą skalę niż jednostki z sektora małych i średnich przedsiębiorstw. W samym sektorze MSP najbardziej aktywnie inwestycyjnie okazały się średnie przedsiębiorstwa, które nie tylko osiągnęły największy wskaźnik intensywności inwestowania, który wyniósł średnio 5,2%, ale także przewyższyły resztę klas przedsiębiorstw skalą realizowanych inwestycji w przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo. Średnie nakłady na jedno przedsiębiorstwo w tej grupie osiągnęły wartość 2143,2 tys. zł w analizowanym okresie. Aby sektor MSP mógł lepiej się rozwijać i wykazywać większą aktywnością inwestycyjną, konieczna jest zmiana bądź uproszczenie aktualnych przepisów dotyczących otwierania działalności gospodarczej, przepisów systemu podatkowego a także realizacji inwestycji. Mogłoby mieć to wpływ nie tylko na ryzyko prowadzonej działalności, ale także mogłoby skłonić przedsiębiorców do inwestowania i rozwijania prowadzonej działalności.

5. Bibliografia

1. Kasprzak - Czelej A. (2013), *Determinanty inwestycji przedsiębiorstw*, [w:] Szczygieł R. (red), *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Sectio H Oeconomia*, Tom 47, Nr. 2, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
2. Kaźmierska-Józwiak B., Starzyńska D. (2016), *Inwestycje rzeczowe przedsiębiorstw regionu łódzkiego*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici, Oeconomia” XLVII nr 1.
3. Kokot-Stępień P. (2016), *Uwarunkowania decyzji inwestycyjnych w przedsiębiorstwach branży hutniczej*, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia”, nr 4/2016 (82), cz. 1.

4. Lisowska R. (2013), *Zarządzanie rozwojem małych i średnich przedsiębiorstw w obszarach zmarginalizowanych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
5. Mandziuk R, Nawra P., Ossowska J. (2016), *Inwestycje rzeczowe przedsiębiorstw*, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 1(79).
6. Ostrowska E (2002), *Ryzyko projektów*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
7. Różański J. (2006), *Inwestycje rzeczowe i kapitałowe*, Wyd. Difin.